

miorem mollescit sexum; et propter socialem copulam de latere viri formata est mulier, imo in sociam mulierem Adam ipse convertitur, et conformatione quadam transit in conjugem. Ideo dum evigilat charitatis vocem primam emittit, in compari sua se ipsum agnoscens: *Hoc nunc os*, inquit, *de ossibus meis, et caro de carne mea* (Gen. II, 21-23). An non tibi Paulus videtur virilem dignitatem in humiliorum sexum deflectere cum dicit se factum infirmis infirmum? (I Cor. IX, 22), Quasi spiritualis Adam Eva efficitur, dum subjectis compatitur apostolica firmitas: et sublimitas virtutis et scientiæ sobrietate quadam capacitati temperatur infirmorum. Et si mente excedit Deo, sobrius tamen fit aliis (II Cor. V, 13), Mentis excessus bonus est sopor: non superbiam inducens, sed sobrietatem docens. *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit*: et si mente interim excedit Deo, iterum tamen sobria fiet. Si modo dormit, evigilabit rursus, et vana quæ reperit, cum temperamento quodam vobis refundet. Ipsa novit quando dividat prædam domesticis, et cibaria ancillis. Quomodo non miserebitur filiarum uteri sui, quæ nec ancillas præterit? Bonæ tamen filiæ ancillas se reputant, et naturalem nesciunt libertatem, dum veritatis spiritu liberatas se esse recensent. Vere enim liberæ sunt, quas liberat veritas: et ideo aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem liberatas se gaudent. Denique quanto magis est gratuita adoptio, tanto est abjectio devotior. Eædem ergo et ancillæ sunt, et filiæ; quia ubi major est in adoptione dignatio, ibi justior in subjectione devotio.

6. *Ne suscitatis eam, donec ipsa velit*. Ipsa novit quando dividat prædam domesticis, et cibaria ancillis. Non est de ista metuendum quod legitur: *Filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto* (Thren. IV, 3). Struthio pennæ speciem habet, caret tamen effectu volandi. Nescit per mentis excessum volare; propterea speciem non visitat suam, sed derelinquit in terra ova sua. Obliviscitur quod pes conculcet ea, bestia conterat. Non novit in contemplationis soporem assurgere struthio, ideo se compassionis affectu non induit. Ad commodum enim spectat filiarum in mentis excessu dormitio matris, et totum de compendio est quod spiritualis ejus somnus protrahitur. Ideo dicit: *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit*. Bona adjuratio per quam et matri parcitur, et profectus quæritur filiarum. Quanto enim liberius vacat et videt, tanto uberius adolescentulas revisit. Quanto sublimius suspenditur, tanto descendit humilior, condescendit utilior. Quid vultis tempora dispensare, quæ sponsus posuit in voluntate dilectæ? *Ne exsuscitetis*, inquit, *illam, donec ipsa velit*. Tunc volet cum ab oculis ejus evolaverit visio dilecti. Lubrica est ejus presentia, et elabatur subito, *Ego*, inquit, *dilecto, et ad me conversio ejus* (Cant. VII, 10), Quid tam sanctum tentatis commercium ante tempus divellere? Beata collatio, sed brevis hora. Sufficiat illi brevis sua: quid illam

A decurtare vultis? Nihil tam exiguo imminuendum est momento. Fruatur interim libere hora fugaci. Exsuscitare eam vultis, et avellere ad vos quam Christus exsuscitat, et in se evigilare facit? Denique etsi dormit ipsa, sed cor ejus vigilat in Christo. Petrus et qui cum ipso erant in monte gravati sunt somno, et evigilantes viderunt majestatem Jesu. Bene gravati somno, in quibus humanus reprimebatur sensus. Gravabatur et reprimebatur in ipsis quod erat ex ipsis, ut ad ea quæ mundi sunt cæci et hebetes, tantum ad cognoscenda quæ Dei sunt, spiritu evigilarent excitati divino. *Evigilantes*, inquit, *viderunt majestatem* (Luc. IX, 32). Bene ergo vigilat, qui talia videt, qui videt gloriam Unigeniti a Patre; qui audit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Non licet ei dici in quo Filius Dei nondum resurrexit. *Videte*, inquit, *nemini visionem dixeritis, donec Filius hominis a mortuis resurgat* (Matth. XVII, 9). Non potest ei dici visio, in quo nondum Christus resurrexit. Denique simile dictum est Mariæ: *Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem* (Joan. XX, 17). Non licet ei dici, qui non est raptus in paradysum, in locum deliciarum, in locum de quo Petrus dixit: *Bonum est nos his esse* (Matth. XVII, 4). Bene exsuscitatur, qui in hunc cum Paulo rapitur paradysum (II Cor. XII, 4); qui ascendit cum Petro in montem, qui vel una cum Christo potest hora vigilare, quem non homo tangit, ut exsuscitet et evigilare faciat Christus. Et Petrum ipse tetigit, ideo evigilavit et vidit majestatem ejus. Denique et hæc ipsa dilecta vide qualis exurgat de sponsi amplexu. *Quæ est ista*, inquit, *quæ ascendit quasi virgula fumi* (Cant. III, 6.)

7. Sed nos jam hic ascendentem revocemus sermonem; et capitulum hoc alteri servemus principio, imo illi qui de se ipso dicit: *Ego principium, qui et loquor vobis* (Joan. VIII, 25). Qui utinam nobis sit et sermonis principium, et cordis verbum; ut quæ locuturi sumus de ipso, prior ipse loquatur in nobis. Loquere, Domine, loquere mihi, et loquere pro me. Increpa pro me filias, non Jerusalem, sed Babylonis: dic ut sedeat et taceat filia Chaldæorum. Deus bone, quantæ sunt hodie filiæ Babylonis, quæ nesciunt cantica Sion, propter quas organa nostra suspendimus! Quanti sunt filii Edom, qui nos exinaniant et exhauriant lætitia spirituali! Compescis filias Jerusalem ab infestatione dilectæ. Utinam mihi, Domine, a filiabus parcas Babylonis. Dispar enim est, et satis molestior vexatio malignantium, quam amantium. Sed tamen nescio qua nostri temporis hujus miseria ipsi amantes facti sunt malignantes. Quanta malignatur hodie amicus in sancto? dixisse debui, Inimicus; sed dixi quod magis dolet. Ipsi amici facti sunt inimici. Amici professione: inimici affectione. Specie amici: sed amicitiae virtutem diffitentes. Amicus Absalon, quia filius; sed quanta malignatus est sceleratus in sancto, filius in patre, Absalon in David? Absalon *Pax patris* dicitur. Bonum plane nomen: sed ipse nominis hujus virtutem

abnegabat. Affectavit regnum, incestavit cubile. Felix tamen David, cui inter tot filios, non nisi unus persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter magistros, cui non nisi unus Absalon insidiatur? An non quasi Absalones sunt quidam, qui, sicut scriptum est, *pacem predicant, et mordent dentibus*? (Mich. III, 5.) Affectant locum patris, fœdant cubile, dum pravis susurriis socios corrumpunt: et subvertunt corda innocentium, in quibus patris spiritus suaviter quiescebat. Imitatione Absalon est, qui magistri et locum sibi arrogat, et vitæ derogat; pacem prædicat, et mordet dentibus. Malus est morsus derogatio, malus cibus de quo dicitur: *Dulce est enim in ore ejus malum, et abscondit illud sub lingua sua* (Job XX, 12). Abscondit donec evomat in tempore virus collectum. Quanta malignatur amicus in sancto? Denique quæ non videt suspicatur. *Posuerunt*, inquit, *signa sua signa, et non cognoverunt*. Ponunt quæ non inveniunt: ponunt quæ prave postea exponunt. *Signa*, inquit, *sua*. Se ipsos enim in signum ponunt, cum ex suæ pravitatis regula alios metiuntur. *Signa*, inquit: quasi dicat, Tantum signa, et non veritatem; signa non certitudinis, sed suspicionis. *Et non cognoverunt*. Non enim cognitione, sed conjectura nituntur. *Malignatur inimicus in sancto* (Psal. LXXIII, 3-5). In quo sancto? In Sancto sanctorum; in Sancto qui dicit: *Qui vos spernit, me spernit* (Luc. X, 16). Temerarium est, ut dicit Apostolus, alienum servum judicare (Rom. XIV, 4). Tu ergo quis es qui dominum tuum judices? Qui enim potestatem dijudicat, ordinationem Dei dijudicat.

8. Denique conqueritur et dicit: *Tulerunt a me homines iudicium meum* (2). Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? Vanitatem utique diligitis prælationis, et ideo quæritis in prælatis vestris mendacium prævæ suspicionis. Vani enim filii hominum, mendaces in stateris (Psal. LXI, 10), mendaces in judiciis. Et utinam pro minimo mihi sit ab humano die judicari, dum æterni diei expecto iudicium, *Cum*, inquit, *acceperit tempus, ego justitias judicabo* (Psal. LXXIV, 3). Ipse justus Judex tempus expectare se dicit, ut justitias iudicet: et tu tibi ante tempus assumis iudicium? Pater omne iudicium dedit filio: et tu tibi quod non accepisti iudicium assumis, et hoc in patrem? Vide ne forte in eum Patrem, a quo omnis paternitas in cælis et in terris nominatur. Viperea generatio matrem suam comedit, et dente venenato doctoris vitam corrodit. Non sunt istæ filiæ Jerusalem, pacis filiæ, sed Babylonis. Quando increpabis illas, et dices: *Filiæ Babylonis, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete*? Siquidem impropria eorum qui vices tuas gerunt, in te redundant: nec est murmur eorum contra nos, sed contra Dominum. Pareite ergo a murmuratione, quæ non prodest vobis et aliis nocet. Tu, Domine, tu potius obstrue os loquentium iniqua, et ne claudas ora te canentium. Sed quid jam

(2) Vide de hoc loco in Doctr. PP. lib. contra Judic. temerar.

nunc querelis his ulterius immoror? Non id nunc gero propositi, ut nostra defleam, sed ut aliena cantem. Sufficiat paucis nostra deplorassem. Jam a lamentis revertor ad cantica, illo nobis animum præstante et os et otium, qui cohibet inquietos a sponsæ somno Christus Jesus, una cum Patre et Spiritu sancto regnans per omnia sæcula. Amen.

43 SERMO XV.

Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus? (Cant. III, 6.)

1. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus*? Videte, fratres, sicut et videtis, quam sit efficax ad incrementa gratiarum tranquillitas mentis; quales metat fructus de interna quiete Christi dilecta. Videte, inquam, qualis procedat de sponsi amplexu. Qualis ergo progreditur, a me ne quæsieritis: sponsi potius super hoc sodales consulite. Quid, si et ipsis quasi nova et insolita de secreto dilecti sinu procedit? Nova plane. Nam ipsa novitas admirationem inducit. *Quæ est ista quæ ascendit*? Attende profectum. In superioribus custodes interpellat, et de visione rogat dilecti. Hic ipsis custodibus admiranda prorumpit, et nova sub specie. Quidni nova procedat de complexu dilecti? ipse est enim qui de se dicit: *Ecce ego omnia nova facio* (Apoc. XXI, 5). Etiam quæ nova sunt, ipse renovat. Pula caminus est: aurum admove; si purum est purgatius reddit, et rutilans metallum recentem de fornace fulgorem educit. An non caminus Christus? *Ignitum*, inquit Psalmista, *eloquium tuum vehementer* (Psal. CXVIII, 140). Hoc camino decocta non potest nisi nova, et velut altera prodire creatura in Christo. Denique et ipsius dum oraret species facta est altera (Luc. IX, 29): sed tibi altera, cum oras, ejus fit species. Nam in se manens unus, innovat omnia. Altera facta est corporalis Domini species cum oraret, et voluit per hoc in mente tua orationis commendare virtutem, quod illa sit quæ te in intimis alterum faciat, et novum commutat in hominem et meditatio innovet. *Nos*, inquit Apostolus, *revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur* (II Cor. III, 18); hoc est, in eandem quam intuemur, transformamur.

2. Forte et sponsa de speculationis arcano eam, quam intuebatur, sponsi imaginem vestita prodiit. Nova plane. Nam sodalium circa ipsam admiratio novitatem protestatur, *Quæ est ista quæ ascendit*? ac si dicat, Non est cum illa sicut heri et nudistertius. Non jam amplius circuit civitatem; non discurrit per vicos, per plateas, per vigiles. Non errabunda vagatur, sed itinere directo ascendit. *Quæ est in hac ipsa hæc tam subita novitas*? *Quæ est ista quæ ascendit*, et ascendit *per desertum*? Desertum vere et aridum et sterile reputat sæculum omne hoc per quod ascendit. Et quam ratione nobis factus deserti hujus odor, sicut odor agri pleni, et quasi ei benedixerit Dominus? Quantos trahit ad se deserti

hujus odor, et tenet ne possint avelli? Odor iste est odor mortis ad mortem. Inanitas est quam putatis ubertatem. Denique *terra sitis est, et imago mortis*, sicut dicit Jeremia propheta (*Jerem. II, 6*). *Terra*, inquit, *sitis*. Cupiditates enim mundanas magis irri-
tat, quam satiat. Infructuosa est ista quam putas plenitudo: et si quid est fructus, id fluxum est, et mutabilitate sua mortis præfert imaginem. Quomodo ubi mortis vides imaginem, odorem vitæ sentire te reputas? Odorem vitæ Christi spirat ubertas. Ipse enim est ager vere plenus, ager fertilis, ager cui benedixit Deus Pater. Alium præter istum agrum sponsa nescit, sed desertum reputat, et terram salsuginis.

3. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* Bonum erit certe desertum, si non fuerit cor tuum insuleatum inimici vomere: si non fuerit ejus irriguum stillicidiis, impinguum rore; si non quæ superseminat zizania in te læta luxurient, imo renascantur quidem quasi fecundo solo. Sterile sit cor tuum, ne tale vel germen proferat, vel semen suscipiat. *Anima*, inquit, *mea sicut terra sine aqua tibi* (*Psal. cxlii, 6*). Bonum desertum talis anima; bonum etiam desertum caro integra, caro intacta, caro immundis non exarata concupiscentiis, caro carnalis voluptatis nesciens semina. Qui enim seminat in carne, de carne metet corruptionem (*Galat. vi, 8*). Bonum denique desertum alvus virginalis. Talis erat beatæ illius et specialis virginitatis uterus, quem nullius impudici motus affectionis immundæ temeravit læsio. Caro ipsius sicut terra deserta, et in via, et in aquosa, in qua Christus apparuit. Non tamen deserta penitus, quæ Christum parturivit: irrigua est, sed fluentis virtutum. Ideo quasi puteus dicitur aquarum viventium, quæ fluunt impetu de **LI** Libano, quod virginalis munditiæ candor spirituales refundat gratias. Hortus conclusus venter ejus castimoniam virginalis disciplina, eo quod integritatis sepem carnalis desiderii non dissipaverit ardor: propterea in talibus irriguis aquis fructum dedit in tempore suo. Vis audire qualem hæc terra deserta fructum dedit? Osee te docet, qui dicit: *Adducet Dominus ventum de deserto urentem, et desiccabit venas mortis* (*Ose. xiii, 15*). Quis alius mortis desiccavit venas, nisi Christus Jesus, quem nobis intemerati ventris desertum refudit? Et bene ventus: quia Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus (*Thren. iv, 20*). Denique dictus est *secundus Adam in spiritum vivificantem* (*I Cor. xv, 45*). Hujus flatu apostolicæ nubes volant, quas Isaias miratur (*Isa. lx, 8*). Quid mirum si ventus dicitur, quem et nubem legis? *Ascendet*, inquit, *Dominus super nubem levem* (*Isa. xix, 1*). Nec hic levem quasi vagam et instabilem accipias: sed levitatis intelligentiam ad spiritualem aptitudinem trahe, quod corpus incorruptibile nullam animæ gravitatem attulerit, nec depresserit terrena commoratio sensum multa, imo cuncta cogitantem. An non quasi venti sancti sunt omnes, qui spirituali levitate a terrenis elapsi,

conversationem sibi in cælo collocant? Sed ipse speciali ratione ventus, qui reliquorum ambulat super pennas ventorum, et spirituum omnium virtutes excedit. Jure ergo ventum eum vocat, et ventum urentem, quod ejus flatu peccati sint in nobis frigora resoluta, et captivitas nostra conversa tanquam torrens in austro. Hujus se æstu exustos discipuli senserunt cum dicerent: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur?* (*Luc. xxiv, 32*.) Et nescio si uspiam libentius spirat, quam in castæ et illæse integritatis deserto et invio. Hæc loca libenter perflat, et casti corporis animam charitatis fervore decoquit, et spiritualibus liquefactam desideriis tenuis resolvit in vapores, et veluti fumi virgulam exurgere facit.

4. *Quæ est, inquit, ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi?* Et bonum desertum caro castitatis exhausta et desiccata virtute, quæ nullam delectationis immundæ nebulam exhalet, nec ignem exstinguat, sed nutriat, quem Domini flatus succendit. Ignis hic aromaticam si invenerit animam, succendit, et alteram commutat in speciem, et quasi virgulam fumi exhalat in superiora. *Quasi virgula*, inquit, quod per cogitationum disciplinam ab exteriori sit ad interiora constricta, et ab inferiori ad superiora directa; *quasi virgula*, quod sese et ad se ipsam colligat, et supra se porrigat. Sed quid sibi vult, quod illam fumi virgulæ comparat? An forte per hoc innuere voluit, quod non sit perpetua ac solida spiritualis hujus suavitatis gratia, et mentis ascensus, sed facile sicut fumus liquecat? Suavis est plane et omnino spiritualis vapor fumi, in quem se aromata concremata relaxant. Sed ego virgulæ isti teneræ et delicatæ turbines metuo, ne illam ventorum flabra diverberent, ne circumferat procella eurarum, ne tentationis aura illam dissolvat, et cedat omni vento. Exempla nobis metum suadent. Multos enim videmus et dolemus tam insperato cessisse, quam subito erupisse. Meditatione subtiles sunt, orationibus impensi studio, pingues gratia, devotione quadam dulci uberes, effusi in lacrymas, cum subito levis impatientiæ occasio quælibet spirituales has contristat delicias et exhaurit. An non ergo quasi fumus tam facile evanescens gloria? Jure quasi virgula fumi talis ascensio, quæ vel propria mutabilitate deficit, vel accidenti molestiæ cedit. Ego tamen non audeo super Sponsæ persona fumum pro defectu interpretari. At si tu contentiose resistis, eum tibi do defectum accipere, quem tibi Psalmista commendat: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Defecit in salutare tuum anima mea* (*Psal. cxviii, 82, 84*).

5. Utinam hoc, Domine, defectu attenuentur oculi mei et deficiant. Utinam hoc defectu deficiat anima mea, deficiat et liquefiat, et eloquio tuo calefacta, eloquio vehementer ignito, ab omni crasso intellectu in tenuiorem spiritualis habitudinis auram laxetur. Utinam si quid fuerit in me corpulentæ [al. torpulentæ] intelligentiæ, et hebetis desiderii, in sub-

tilioris gratiæ usum deficiat, et attenuazione quadam, et acumine spirituali a crassitudine sua vertatur in virgulam fumi. In talem utinam deficiat fumum animæ meæ virtus: et non deficiat sicut fumus, ne dicat, *Defecerunt sicut 45 fumus dies mei* (*Psal. ci, 4*). Aliud est omnino ita deficere sicut fumus, ut omnino non sis: aliud ita deficere, ut sicut fumus attenuatus animo, et spiritualis sis. Bene defecerat Psalmista, cum diceret: *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini* (*Psal. lxxxiii, 3*). Quoniam enim modo non deficit, quem Christus inflammat? Ignis ipse est, sicut scribitur, et *ignis consumens* (*Hebr. xii, 8, 29*). Qui, inquit, approximatur ad me, approximatur ad ignem. Quis mihi dabit, ut hunc possim ignem ligare in sinu meo, ut inflammet cor meum, renes commutet, et ad nihilum me redigat? Jure quasi virgula fumi ascendit, quæ de calore processit cubiculi, de Verbi igniti complexu. Suaves tua flamma, Christe, vapores evomere solet, et odoris aromatici fumum producit. *Quasi virgula*, inquit, *fumi ex aromatibus*. Et fumum lego, qui de Leviatan ore procedit (*Job xli, 11*). Et item fumum de puteo abyssi prodeuntem (*Apoc. ix, 2*): sed non ibi virgulam, non aromata lego. Nihil ibi directum, nihil dulce; sed horror summus, et ordo nullus. Fumus erroris est, qui de puteo procedit abyssi. De hoc fumo impii dixisse leguntur: *Fumus afflatus est naribus nostris, et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum* (*Sap. ii, 2*). Meis utinam, Jesu bone, naribus fumus affletur, quem tuus ignis agit: et de camino tuo sermo scintillæ ad commovendum, imo et ad commutandum cor meum. Ignis tuus ignis consumens est: vitia si invenit consumit, et confessionis fumum emittit. Sed non iste fumus ex aromatibus. *Qui tangit*, inquit, *montes, et fumigant* (*Psal. ciii, 32*). Bonus ignis qui tumores extenuat animorum, et tactu suo elationes terrenas per emissos penitentiam fumos evanescere facit. Sed alterius odoris et gratiæ fumus est, quem aromata virtutum cremata refundunt. Ignis iste, ignis quem Dominus misit in terram, et voluit vehementer accendi (*Luc. xii, 49*), non tantum vitia consumit, sed virtutes ipsas in suavioris gratiæ affectum commutat. Aromata cum integra sunt, olent suaviter; sed hoc igne liquefacta alium longe spirant odorem.

6. Hujus odoris fragrantiam sentientes in sponsa sponsi sodales mirantur et dicunt: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii?* Habes in myrrha continentiam virtutem: in thure, orationis studium, in pulvere pigmentario, inter virtutum copias cordis contritii humilitatem. Et bona myrrha, quæ carnalem petulantiam reprimit, et fluxos motus lascivire non sinit, et carnem non esse carnalem compellere nititur. Sed continentiam nostræ myrrha corpulenta videtur, et minus castigata, et quasi vicina carni, nisi fuerit hoc igne cœlesti, hoc amoris divini fervore liquefacta. Bona quidem continentiam myrrha, quæ pergentem ad ili-

cita cohibet appetitum: sed alterius est suavitatis et gratiæ, quando charitatis ardore liquescens crassum omnem et carnalem nescit affectum. Quid vero thus? Nonne ipsum est odoris exigui, dum integritas illi et corpulentia sua manet? Cum vero flammis subactum effluere cœperit, in odoriferos totum fumos exspirat. Simili ratione nonne tibi videtur crassa et pigra oratio, et corporea quadam tarditate segnis, igniti et intimi eloquii si non fuerit virtute succensa? Utique in thure ego accipio orationis materiam, et in fumo gratiam *Dirigatur*, inquit, *oratio mea sicut incensum in conspectu tuo* (*Psal. cxl, 2*). Nescit itinere directo ad Deum ire oratio quæ succensa non fuerit. Oratio quæ frigidus fuerit de corde expressa, subito relabitur: nec potest esse perpetua, quæ non est prompta. Vim patitur, et non est sui juris. Sed nec sui juris est plane succensa oratio. Illa contra conatum reprimitur; ista supra conatum abripitur. Illa conatur, et recidit; ista præter conatum ascendit. Illa violenter dirigitur; ista voluntarie fertur. Illa vix exhibetur; ista nec cohibetur. Illa laboriosa; ista libera. Illa tristis; ista læta. Illa bona; sed ista optima. Denique est oratio temperate media inter frigidam et fervidam, illam excedens, sed non accedens ad istam. Et, ut sic dicam, prima coacta est; secunda, directa; tertia, abrepta. Prima, ut sic dicam, sitiens; secunda, sobria; tertia ebria est. Ista enim est, quæ mente excedit Deo: ideo *ascendit quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris et universi, inquit, pulveris pigmentarii*.

7. Mire in pulvere pigmentario humilitatis expressit virtutem, quod ea de magnis meritis nil magnum sentire noverit, non altum sapere: sed humili æstimatione reliquarum **46** attenuet merita virtutum, et earum soliditatem quasi ad quamdam pulveris exiguitatem deducat. Et bene post orationis commendationem sub figura pulveris pigmentarii de humilitate subjungit. Oratio enim humiliantis se, nubes penetrat *Eccli. xxxv, 21*: imo sine humilitatis gratia oratio quantumlibet acuta, hebes tamen est; et tristem refundit odorem elatæ myrrhæ castitatis, neque fluxos carnalium bene restringit motus cogitationum continentiam myrrhæ, quæ animum in superbiam fumum lascivire permittit. Contritione multa pigmenta rediguntur in pulverem. Et bona contritio, quoniam cor contritum et humiliatum Deus non despiciit (*Psal. l, 19*). Bona plane contritio, quæ nihil relinquit indiscussum, nihil tumidum, nihil non humiliatum, nec in virtutibus ipsis: justitias ipsas dijudicat, et arguit non modo de peccato, sed de justitia, et de judicio. An non quasi comminuitur quod redarguitur? an non quasi humiliatur justitia quæ dijudicatur? *In veritate*, inquit, *tua humiliasti me* (*Psal. cxviii, 75*). Non omnium est hoc dicere. Infirmitates in vanitate sua humiliantur; perfectiores, in veritate Dei. Non potest vanitas veritatem dijudicare, sed veritas vanitatem, et veritas veritatem. Spiritus enim diju-

dicat omnia. Quod humano solidum et integrum videbatur iudicio, cum venerit spiritus veritatis, evacuat et comminuit illud. In spiritu enim vehementi conteruntur virtutum pigmenta in pulverem, et iustitia iudicatur. *In turbine*, inquit Job, *conteret me*: in turbine spiritus sui, spiritus vehementis, in turbine spiritum meum abripientis. *In hoc turbine conteret me, et multiplicabit*, inquit, *vulnera mea* (Job. ix, 17). Integra mihi videbatur, antequam veniret spiritus vehemens, iustitia mea: sed ipse dijudicat, ipse conterit, ipse vulnerat, et multipliciter confringit bonorum præsumptionem meritum, sauciam et languidam humanam docet esse virtutem.

8 Utinam mihi hoc modo conteri obveniat, redigi in pulverem omnium bonorum affectuum, piarum meditationum. Utinam, Jesu bone, turbo spiritus tui talem animæ meæ pulverem afflet de plateis coelestis Jerusalem, ut in hoc pulvere calefiam, in pulvere sedeam, in pulvere dormiam, sed pulvere pigmentario. Beatus qui in hoc pulvere moratur; cui suaves, et spiritualiter pulveris cogitationes undique allabuntur. *Expergiscimini*, inquit, *et laudate, qui habitatis in pulvere* (Isai xxvi, 19). Denique et sponsa de felici expergefacta somno, quasi virgula fumi exurgit ex aromatibus universi pulveris pigmentarii. *Universi*, inquit. Et veritas ipsa bonorum universitatem operum ad quemdam te docet pulverem et velut sterilitatem deducere. *Cum omnia feceritis*, inquit, *dicite: Servi inutiles sumus; quæ debuimus facere fecimus* (Luc. xvii, 10). Felix qui tantum et talem sibi colligit pulverem, ut quæ jubentur faciat omnia, et reputet quasi nulla: qui universa bona quæ colligit, per humilitatem illa conterit. Paulus ad Corinthios operum suorum aromata multa enumerat: *In itineribus*, inquit, *sæpe; periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in mari, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus*. Quid deinceps? *Quotidiana ejus sollicitudo omnium Ecclesiarum*. *Quis*, inquit, *infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror?* (I Cor. xi, 26, 28, 29). An non velut quemdam bonorum operum pulverem tibi collegisse videtur Apostolus hæc et hujusmodi plura percurrens? Vis adhuc sublimiores aliquas virtutum ejus species audire? Veni cum illo ad visiones et revelationes Dei, ad raptum in paradysum, in tertium cœlum, ad beatam illam ignorantiam nescientis utrum in corpore an extra corpus extasis illa facta fuerit, non jam pulvis, sed fumus. Sed ne tamen fumo huic spiritualis contemplationis se jactantiæ fumus immisceat, audi quid sequitur. *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ* (II Cor. xii, 1-7). Paulus stimulat ne extollatur: et quomodo qui hæc audis, refugis stimulari? quomodo te ipsum inter ubertatem donorum aut conterere desinis, aut conteri non sinis? Molestus stimulus, sed tamen vexatio præstat humilitatem pro-

fectui. Molestus stimulus carnis, sed non charitatis. Et passio amara, et discussio severa: utraque virtutes humiliat.

9. Sed omnia dulcius et efficacius prodeunt de camino quodam succensi amoris. Flamma hæc non modo virtutes **47** humiliat, sed etiam immutat, et in novam convertit speciem, et de spiritualibus spiritualiores facit. Continentiæ myrrha, orationis thus, et in pulvere pigmentario, omnium humilis conscientia virtutum, omnia magis serenam producant vultum et gratam speciem, cum de hac prodeunt officina. Bona enim contritio, sed concrematio melior. Suavis pulvis pigmentarius, sed fumus excellit. Nescio enim quid magis suave et spirituale magis in fumo quam in pulvere significatur. Ideo quodam igniti verbi beneficio inter sponsi flagrans amplexus, de pulvere pigmentario in fumi tenuitatem liquescit: de humiliatarum pulvere virtutum in fumum gloriæ. Qualis est, putas, perventio; cum tam delicatus sit ascensus? Quo tendit quæ talis ascendit? Quantus deliciarum est locus, in quem ascensiones istas disponit? Lectulus forte dilecti est. Nam ad illum præcipue sponsa debet aspirare. Ita plane est. Ideo sequitur: *En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel*. Et pulcher ordo, ut de lectulo ad lectulum veniat: de lectulo suo, de cubiculo matris suæ, ad sui lectulum Salomonis. Nec minus congrua varietas quod deliciis istis immiscet fortia, et lectulum suum Salomon tam munita custodia vallat. Sed verbi proruentis jam reducamus habenas, novo capitulo novum dedicaturi sermonem, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

Lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel. (Cant. iii, 7.)

1. O quam delicata sponsa ascendit, quam pene sine mole corporis, et quam penitus sine corruptione carnis! Quænam erit corpulentia, ubi fumo confertur? quæ corruptela, cum illum non caro fluxa, sed aromata cremata exhalent? Delicate ascendit, et digna lectulo Salomonis. Esther et lotam, et unctam lego, ut regios unguenti suavitate mulceret amplexus (Esther ii). Hæc vero jam unguentis non utitur in sponsi gratiam, sed liquefacta effecta est odore ipso unguenti. Sed non omnes verbum hoc capiunt, non omnes his possunt deliciis perfui. Si omnes fruerentur, omnes fraudarentur: et in hoc est et pulchra varietas, et pia charitas, quia alius est qui fruatur, alius qui tuetur. In hoc aliorum et tuta, et læta sunt otia, quod aliorum sunt munita custodia. Ideo *lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel*. Non vult Salomon noster lectuli sui turbari delicias, dulces attenuari affectus, ne attentari quidem: pacata diligit qui pacificus dicitur. Quis noster Salomon, nisi Jesus Christus? Ipse est pax nostra, ipse qui fecit utraque unum (Ephes. ii, 14). Ipse pacificavit sanguine suo non modo quæ in terris, sed quæ in cœlis sunt (Coloss. i, 20). Disci-

plina pacis nostræ super eum (Isai. liii, 5). Disciplina debite nobis pœnæ sustinuit, ut nobis iustitiæ pacem refunderet. Ipse punitus, tu repropitiatus: et ut punitus, sed pœna tua pacem tibi parturire non potuit. Hostia immunda contaminatos mundare non poterat, non modo alios, sed ne se ipsam quidem. Disciplina ergo super nos, sed non erat illa nobis ad pacem disciplina. Erat in nos mortalitatis et afflictionis illata sententia; sed non erat iniustitia revocata. Tu quidem judiciaria sententia ligatus, sed tuus non erat solutus reatus: et pœna erat, et pax non erat. O misera et gravis disciplina super filios Adam! conteris et non protegis; punis et non purgas; consumis, et non concilias; consumis, sed carnis substantiam, non culpam. Quid tibi et paci? Quando pacem conferes, cui est cum peccato commercium? quando conferes, gratiam, quæ non auferis culpam? Iustitia enim et pax osculatæ sunt (Psal. lxxxiv, 11). Disciplina pacis nostræ super eum, qui nobis attulit fructus pacatos iustitiæ. Dictus est ille solus Salomon noster verus pacificus, quod in diebus ejus orta nobis sit iustitia, et abundantia pacis (Psal. lxxxi, 7). Abundans vere pax, quæ non modo præterita suffecerit repropitiare delicta, sed omne etiam abundet in sæculum. Abundat enim donec auferatur labor mutabilitatis nostræ, labor mortalitatis nostræ, alternantium labor defectuum. Vere abundans pax, quæ non est data ad mensuram meriti. Non enim meritum invenit, sed contulit. Quomodo non abundans pax, quæ et remisit **48** offensam, et priorem cumulavit gratiam? Erat homini primo in paradiso pax, ut non posset invitus abduci: sed non erat virtus, per quam postea posset, cum vellet, reduci. Erat gratia, ut posset non exire; sed non erat ut posset, cum vellet, redire. Modo pax uberior in gratia Christi, quæ post iteratos excessus ultro offertur, et pœnitentes non repudiat, sed revocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhausti injuria, paratior ad veniam quam ad vindictam. Pax hæc a remissione peccatorum incipiens, usque ad divinæ participium abundavit naturæ. Qui enim adhæret Deo, unus spiritus est (I Cor. vi, 17).

2. Vides quanta repropitiationis abundantia, ut non jam pax cum Deo, sed magis unitas cum eo dici possit. O beatum confinium, ubi sublatus est inimicitarum paries medius! Beatum quidem confinium, sed nondum tutum. Adhuc hostis noster hos tentat pervadere terminos, fines convellere. Est nobis in Christo pax cum Deo Patre, sed nondum pax ab hoste communi. Abundabit autem pax hæc, donec destruat novissimus inimicus, mors. Interim etsi non est pax ab ipso, protectio tamen est contra ipsum. Erit ipse pax nostra, cum Assyrius venerit in terram nostram, et calcaverit in finibus nostris. Proximos sibi potest Assyrius fines infestare spirituales, ultiores non potest: calcare potest, sed stare non potest in finibus nostris. Erit enim Christus pax, cum calcaverit in finibus nostris Assyrius. Habemus confinium et confinium: confinium cum

Deo, et confinium cum mundo; confinium cum spiritu, et confinium cum carne. Et si quibusdam dictum est, *Vos non estis in carne, sed in spiritu* (Rom. viii, 9); confines tamen sunt carni vel propter substantiæ naturam, vel propter carnis curam. Hostis ergo carne nostra quasi castro utens, regiones spiritus de vicino infestat, et de contermino præsidio insidias machinatur. Sed erit iste, id est Christus, pax, cum Assyrius calcaverit fines nostros. Ille Salomon noster, pacificus noster; qui præstat nobis pacem super pacem; pacem cum Patre, pacem ab hoste; ipse ponet fines nostros pacem (Psal. cxlvii, 14). O confinium et confinium, quantum discrepat ab invicem! quantis tu abundas gaudiis, et quantis tu es vicinum et obnoxium scandalis! O finis et finis! tu quam læte teneris, et tu quam laboriose regeris! Utrobique Christus limes est medius: isthinc separans, illinc fœderans: isthinc inchoans, illinc consummans. Sapientia enim attingit ab hoc fine fortiter usque ad finem illum, disponens in illo fine cuncta suaviter (Sap. viii, 1). Finis ille lectulus est. Ideo de muliere forti dicitur: *Procul et de ultimis finibus pretium ejus* (Prov. xxxi, 10). *Pretium ejus est*; propter quod ipse se impendit, quod ipse se æstimat, quo ejus expletur aviditas. Quid id aliud est, nisi sponsi amplexus et lectulus? Ultimus finis est, ultra quem se non potest aviditas extendere, nec facultas comprehendere sufficit. Finis est, ubi ipse a te deficiis, ubi exhauriris, ubi alius esse incipis, totus in Christo, et solus in te Christus. O vera pax, et plena pax, quando de regno Dei tollentur scandala; quando non erit timor in finibus nostris; quando non erit finis et finis, sed unus tantum finis, et supradictus finis. Finis Deo fœderans, et conformans tantum: finis lectuli gaudiis fruens, non gladiis agens.

3. Nunc vero ut quieti sint quantulacunque sunt lectuli gaudia, necessaria quidem est custodia fortis. Ideo *lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel*. Et in Evangelio habet: *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet* (Luc. xi, 21). Uberior hic commemoratur custodia, quia uberior est gratia lectuli quam atrii; et sponsæ sollicitudo major quam possessionis. Et ad portam paradisi angelicam custodiam cum gladio flammeo positam lego (Gen. iii, 24). An non quidam paradysus lectulus Salomonis? *Lectulus*, inquit, *noster floridus* (Cantic. i, 15). Denique ipse flos campi, ipse lignum vitæ. Bene paradysus deliciarum lectulus talis. Vides quomodo amplæ deliciae arcta cinguntur custodia? Lectulum enim Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel. Non multum nunc de numeri hujus disputatione: illos tamen videtur signare, qui prærogat et iustitia operis, et notitia legis. De fortibus Israel sunt, qui fide fortes sunt, qui stant in fide, et viriliter agunt; qui omnia possunt, sed in eo qui eos confortat Christus. Male **49** fortis est, qui adversus scientiam Dei se extollit; qui adversus illam inflexibilis et rigidus